

Onderzoek verdeling gemeentefonds

‘Beter, maar ook goed genoeg voor kleine gemeenten?’

P.J. Verheij MSc RA
25 september 2025

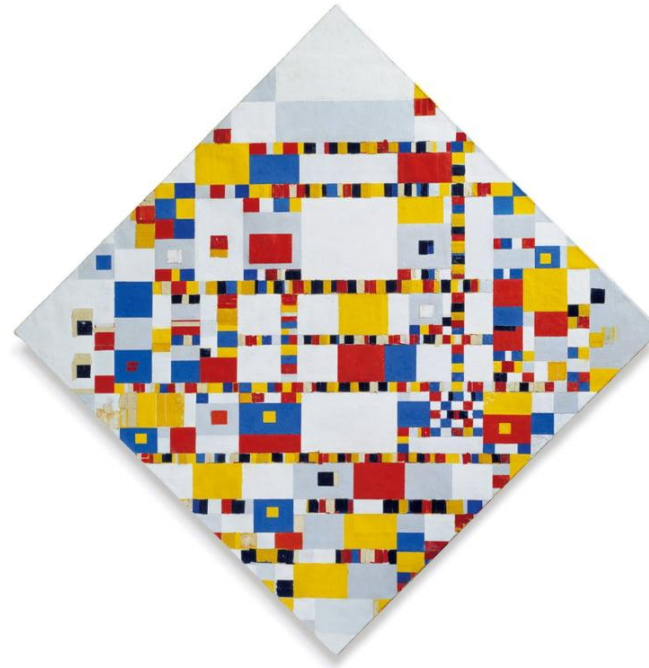
Onderzoek kleine gemeenten

Centrale vraag: Hoe ziet de balans tussen kenmerken, kosten en verdeling in het gemeentefonds eruit voor kleine gemeenten en welke scheefheden zien we in deze driehoek?

1. Onderzoek gemeente-specifieke kenmerken (socio-demografisch, fysiek, sociaal)
2. Onderzoek verdeling gemeentefonds
3. Onderzoek kostenpatronen

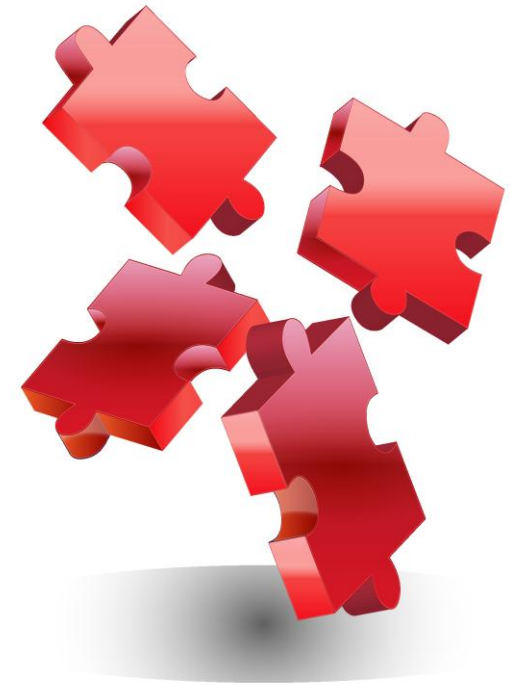
- Voor- nadeelgemeenten
- Subgroepen binnen K80
- Andere groepen gemeenten zoals M50 – G40

Nog niet goed gelegde ‘puzzelstukken’

- Typologieën - gemeentekennmerken
- Maatstaven
 - Centrumfunctie
 - Huishoudens laag inkomen
 - Overige Eigen Middelen
 - Schaaffecten
 - (missende maatstaven)
- Kostenpatronen verschillende groepen t.o.v. de verdeling
- Stapeling van ‘weinig middelen’ in beperkte groep gemeenten

Typologie K80 gemeenten

Typologie K80	67
Gemeenten tot 20.000	62
Kleinschalige gemeenten (SCP)	45
welvarende woongemeenten (SCP)	16
Welvarende (landelijke) gemeenten (WSJG)	26
Centrale woongemeenten met landelijk karakter (WSJG)	10
Kleinere perifere gemeenten, vergrijzend of krimpend (WSJG)	11
Weinig tot geen centrumfunctie en redelijk tot goede sociale structuur (SSCF) K-L-O-P	55
Weinig tot niet stedelijk (SCP Stedelijkheid)	53

De hierboven opgenomen tabel bevat de samenvatting van het onderzoek naar meer uniforme typologie van K80 gemeenten. In dit onderzoek wordt op verschillende deelthema's nader ingezoomd op de in deze tabel blauw gekleurde groepen.

Daarnaast zijn de K80 gemeenten vergeleken op huishoudenkenmerken van de inwoners met de SSCF groepen K-L-O-P en met gemiddeld Nederland. Hierbij is ook een bandbreedte weergegeven in de gemiddelde waarden in de WSJG groepen. Dit is door vaak afwijkende waarden ook nog vergeleken met gemiddelden zonder de G4 en zonder de Waddengemeenten. In de tabel op sheet 12 is dit weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen indicatoren die lager (blauw), hoger (oranje) en ongeveer gelijk (geen arcering) scores.

Typologie K80 gemeenten

Huishoudenskenmerken	K80	NL	SSCF (K-L-O-P)	bandbreedte NL (WSJG groepen)	bandbreedte NL (WSJG groepen) ex G4 en wadden	relevant voor:
eenpersoonshuishoudens	0,77	1,00	0,77	0,69 - 1,47	0,69 - 1,26	WMO
Armoedecijfers Nibud	0,62	1,00	0,62	0,55 - 1,93	0,55 - 1,19	Participatie en Basis
Eenouderhuishouden	0,77	1,00	0,76	0,72 - 1,33	0,72 - 1,17	Jeugd
Bijstand en eenouderhuishouden	0,44	1,00	0,38	0,40 - 1,94	0,40 - 1,28	Participatie en Jeugd
HH laaginkomen drempel 2023	0,85	1,00	0,79	0,62 - 1,38	0,62 - 1,38	Participatie, WMO en Jeugd
zeer geringe centrumfunctie	0,28	1,00	0,21	0,33 - 1,89	0,33 - 1,58	SD en KD
minder dan 50% van gemiddelde bijstand	0,48	1,00	0,42	0,43 - 1,96	0,43 - 1,30	Participatie, WMO en Jeugd
WOZ niet woningen fors lager dan gem NL	0,85	1,00	0,89	0,76 - 1,69	0,76 - 0,96	AEM
Lage werkeloosheid	0,93	1,00	0,92	0,90 - 1,44	0,90 - 1,25	Participatie en Basis
(zeer) dun bevolkte gemeenten	0,34	1,00	0,33	0,30 - 2,54	0,30 - 1,26	SD en KD
WOZ woningen gemiddelde van NL	1,13	1,00	1,20	0,73 - 1,44	0,73 - 1,44	AEM
hoger dan gemiddeld aantal ouderen	1,16	1,00	1,17	0,70 - 1,24	0,70 - 1,24	WMO
Hoge veelkernigheid	2,28	1,00	2,44	0,17 - 3,18	0,17 - 3,18	SD en KD
Hogere demografische druk	81%	78%	81%	47%-114%	50%-114%	WMO en Jeugd en Basis
Hogere groene druk	39%	38%	39%	22%-66%	27%-66%	Jeugd en Basis
Hogere grijze druk	43%	40%	43%	16%-68%	19%-68%	WMO en Basis
jongeren onder de 18 gemiddelde van NL	1,00	1,00	0,98	0,94 - 1,06	0,94 - 1,06	Jeugd
Hoger dan gemiddelde SES (WOA)	0,114	0,104	0,125	0,554 / -0,282	0,554 / -0,282	SD
Gemiddelde SES Opleidingsniveau	0,017	0,017	0,019	0,186 / -0,072	0,186 / -0,072	SD

*de bandbreedte betreft het gemiddelde van 8 WSJG groepen. Dit is gedaan om vergelijk met uitschieters te voorkomen. Door deze methode kunnen de cijfers SSCF en K80 buiten de bandbreedte vallen.

Verdeelmodel

Dit onderzoek richt zich op de maatstaven waar de grootste bedragen in verdeeld worden. De basis hiervoor is de meicirculaire van 2025. Dit levert het volgende beeld op:

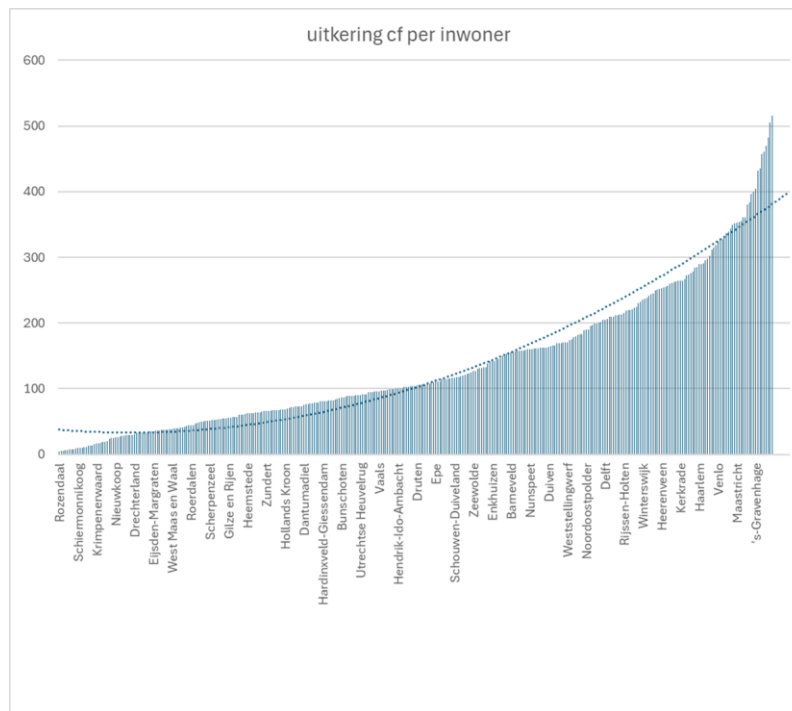
maatstaf (verdeling)	positie	%	totaal	SD	KD	AEM
inwoners	1	24%	9.889.449.138	34%	97%	-31%
huishoudens met een laag inkomen met drempel	2	22%	8.828.839.032	92%	8%	0%
regionale centrumfunctie	3	10%	4.198.680.226	81%	19%	0%
bijstandsontvangers	4	7%	2.844.723.180	100%	0%	0%
jongeren	5	7%	2.815.945.873	55%	45%	0%
omgevingsadressendichtheid	6	6%	2.269.215.518	-11%	111%	0%
migratieachtergrond	7	4%	1.560.322.505	39%	61%	0%
oppervlak bebouwing woonkern * bodemfactor woonkern	8	4%	1.538.623.578	0%	100%	0%
inwoners 75+ met drempel	9	3%	1.276.698.965	100%	0%	0%
landelijke centrumfunctie	10	3%	1.206.126.480	0%	100%	0%
ozb niet-woningen gebruikers	47	-2%	-737.959.516	0%	0%	100%
ozb niet-woningen eigenaren	48	-2%	-1.006.181.330	0%	0%	100%
ozb woningen eigenaren	49	-6%	-2.283.365.037	0%	0%	100%
Totaal verdeeld		79%	32.401.118.614			

Van de € 40,7 miljard die in de Algemene Uitkering verdeeld wordt is 80% te verklaren door tien maatstaven in de uitgaven en drie maatstaven die de inkomsten verevenen. In bovenstaande tabel is weergegeven in welk domein deze maatstaven verdeeld worden.

Centrumfunctie

- Omvang
- Kwadratische maatstaf
- Hoort niet in Sociaal Domein thuis

Huishouden laag inkomen

- Omvang (22%)
- Drempel woonruimten (en ophoging)
- Negatieve verdeling op totaal woonruimte maatstaven
- Er zijn meer kostendrivers dan 'laag inkomen'

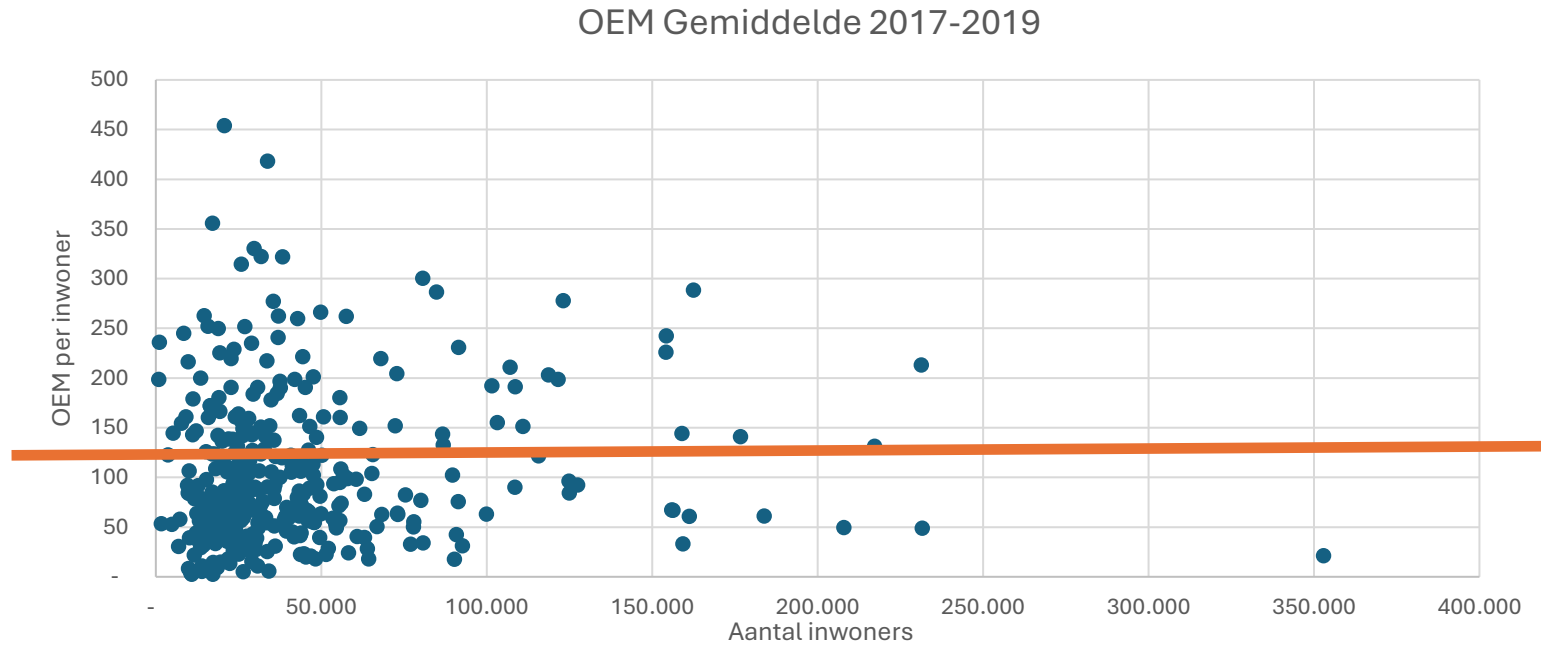

Zoeterwoude		638		
	volume	UF gw	1,813 gw incl UF	
Oud verdelingsmodel				
huishoudens met laag inkomen boven drempel	-491	823	1.493	-732.264
huishoudens met laag inkomen boven drempel_nieuw	-491	-	-	
woonruimten	4.906	57	104	508.859
woonruimten * bodemfactor kom	6.427	51	92	591.800
omgevingsadressendichtheid	4.680	69	125	584.985
omgevingsadressendichtheid boven drempel	-	24	43	-
Totaal effect ivm woonruimten				953.380
Nieuw verdelingsmodel		UF	1,42	
huishoudens met laag inkomen boven drempel		gw	gw incl UF	
huishoudens met laag inkomen boven drempel_nieuw	-491	3.784	5.373	-2.636.215
woonruimten	4.906	12	17	80.951
woonruimten * bodemfactor kom	6.427	53	75	483.594
omgevingsadressendichtheid	4.680	86	123	574.552
Totaal effect ivm woonruimten				-1.497.118
effect per inwoner woonruimten in nieuw model				-154
ophoging woonruimten	316	-32	3.881	-122.635
effect per inwoner ophoging				-13
effect verschil in gewicht HHL m.b.t. drempel	-491		3.881	-1.903.951
				-196

Overige eigen middelen

- Omvang (€ 175 euro per inwoner)
- Verschillen in capaciteit per gemeenten
- Kleine gemeenten (behalve toeristische gebieden) in het nadeel

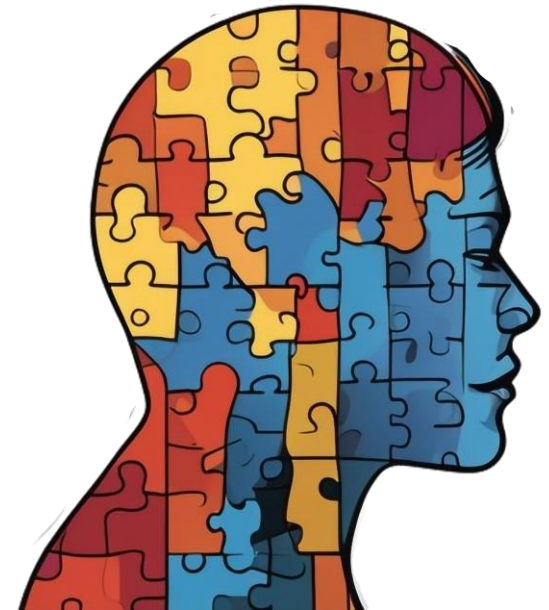

Wanneer is de verdeling goed genoeg?

- Meer passende maatstaven (kostendrijvers typen gemeenten)
- Maximum % per maatstaf instellen
- Clusteromvang moet passen bij uitgavenomvang
- Kostenpatronen per groep moet passen bij verdeling per groep
- Uitlegbaarheid maatstaven en drempels
- Transparantie van effecten
- Monitoring en onderhoud

Artikel 7 Financiële Verhoudingswet

De verdeling over de provincies en gemeenten van het voor de algemene uitkeringen beschikbare bedrag houdt rekening met de verschillen tussen de provincies onderling en de gemeenten onderling in het vermogen tot het voorzien in eigen inkomsten en met de verschillen in noodzakelijke uitgaven.

Verheij Advies

E: peter@verheijadvies.nl

W: www.verheijadvies.nl

M: 0623975719

